

Asia: VN/599/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen tavoitteena on muuttaa virvoitusjuomaveroa nykyistä voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan. Tavoitteena on ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin.

Esityksessä on tavoitetta tukevia, mutta myös sille vastakkaisia toimenpiteitä. Kulutuksen terveysperusteisuutta vahvistaa veron kiristäminen sokeripitoisuuden kasvaessa (nyt sama veroluokka 32 snt/l kaikille sokerillisille juomille), mutta täysmehujen vapauttaminen alimpaan veroluokkaan sekä verotuksen liian laaja porrastus vesittää ehdotuksen terveystavoitetta.

Terveysperusteisella verotuksella tulee olla kaksi tavoitetta: kuluttajien ohjaaminen terveyttä tukeviin valintoihin sekä teollisuuden kannustaminen kehittämään terveellisempiä ja ravitsemussuosittelun mukaisia tuotteita. Näistä kumpikaan ei virvoitusjuomaverouudistuksessa riittävällä tavalla toteudu.

Virvoitusjuomavero porrastettaisiin nykyisen kahden veroluokan sijaan kuuteen veroluokkaan. Alimman veroluokan veroa kannettaisiin niistä tuotteista, jotka eivät sisällä lisättyä sokeria. Alimpaan veroluokkaan (13 snt/l) kuuluisivat sokerittomien juomien ohella myös sellaiset juomat, kuten täysmehut, jotka sisältävät vain luontaista sokeria. Näiden juomien verotus siis keventyisi nykyisestä, mitä ei voi pitää terveystavoitteen mukaisena. Sokerin osuutta suomalaisten ruokavaliossa ei pienennä kulutuksen siirtyminen luontaista sokeria sisältäviin mehuihin lisättyä sokeria sisältävien virvoitusjuomien sijasta, eikä terveystavoitteen mukaisena, onko sokeri lisättyä vai luontaista.

Lisättyä sokeria sisältävien juomien vero olisi jatkossa porrastettu viiteen veroluokkaan tuotteen kokonaisokeripitoisuuden perusteella. Lisättyä sokeria sisältävien juomien veron määrä olisi 19, 25, 32, 39 tai 46 senttiä litralta.

Diabetesliiton mielestä veroportaikkoja tulee olla vähemmän, jotta verotaso todella kannustaa valmistajaa tekemään tarvittavat muutokset alemmalle asteikolle siirtymiseksi. Lisäksi ylin verotaso tulee asettaa korkeammaksi. Makeuttamattomille ja maustamattomille vesille ja kivennäisvesille tulee olla oma nollaveroluokkansa.

Ehdotuksen terveysperusteisuudesta ei jää juuri mitään jäljelle, kun veroeroa ei kasvateta riittävästi eri sokeripitoisuuden juomien välillä ja luontaista sokeria sisältävien täysmehujen verotusta jopa lasketaan.

Esityksen vaikutusarvioinnissakin todetaan, että valmistelussa on virvoitusjuomaveron tuoton merkittävän vähentymisen riskin vuoksi päädytty ehdottamaan, että nykyisen virvoitusjuomaveron terveysohjausta vahvistetaan, mutta ei muuteta veropohjaa terveysperusteiseksi. Verouudistus ei siis ole lähtökohdiltaan ensisijaisesti terveysperusteinen. Terveysohjausvaikutus jääneekin vähäiseksi.

Terveysohjauksen näkökulmasta nyt valmisteltava virvoitusjuomaveromalli on täysin riittämätön. Kansansairauksien ehkäisyssä ja hoidossa ravitsemuksella on keskeinen osa. Tarvitsemme kiireesti laajapohjaisia verotuksellisia keinoja hyvän ravitsemuksen edistämiseen. Tulevaisuuden yhteiskunnallisen kestävyuden näkökulmasta erityisen huolestuttavaa on lasten ja nuorten lihominen ja epäterveellinen ravitsemus sekä sosioekonomiset terveyserot.

Diabetesliitto on yhdessä Tarttumattomat sairaudet -järjestöverkoston kanssa jo vuosia esittänyt laajapohjaista, terveysperusteista elintarvikeverotusta Suomeen. Suomalaisten ruokavalion terveyshaasteet ovat etenkin liiallisessa suolan, kovan rasvan ja sokerin saannissa, ja haasteita tulee ratkoa kokonaisuutena. Laajapohjainen, eri ruokaryhmät huomioiva terveysvero on valmisteltava ravitsemus- ja kansanterveystieteellistä asiantuntemusta hyödyntäen ja otettava vero käyttöön seuraavan hallituskauden aikana. Sydänmerkki-kriteeristö tarjoaa hyvän pohjan veromallin rakentamiselle.

Huolimatta Marinin hallitusohjelmakirjauksesta terveysperusteisen veron selvittämisestä ei asia ole tällä kaudella edistynyt. Terveysperusteisen verotuksen valmistelu ja käyttöönotto onkin kirjattava seuraavaan hallitusohjelmaan ja nimettävä verotuksen valmisteluun laaja-alainen työryhmä, jossa fiskaalisen asiantuntemuksen lisäksi korostuu kansanterveyden ja ravitsemuksen asiantuntemus. Näin voidaan välttää sudenkuopat, joihin käsillä olevassa virvoitusjuomaverouudistuksessaakin sorrutaan täysmehujen verotuksen alentamisen myötä.

Yhteiskunnan on kannustettava voimakkaasti terveellisempiin valintoihin ja tuotava ne yhä useamman ulottuville taloudellisesti – tehtävä terveellisestä vaihtoehdosta aina edullisempi. Yli puolet suomalaisista kannattaa siirtymistä elintarvikkeiden terveysperusteiseen verotukseen (Taloustutkimuksen kysely marraskuussa 2020; Soste, Terve paino ry, Yksi elämä eli nykyinen Tarttumattomat sairaudet -järjestöverkosto). Lisäksi tulee säädellä esimerkiksi epäterveellisten tuotteiden markkinointia.

Tuominen-Lozic Laura
Suomen Diabetesliitto ry